CHRISTOlogisch

STUDIE A STUDIJNÍ POMŮCKY

Nikdo není jako JHWH

Žalm 89 a Ježíšovo božství

JEŽÍŠ A TROJICE

Biblicky přemýšlet a vstupovat do rozhovoru

www.christologisch.de

Nikdo není jako JHWH

Jak Žalm 89,7–10, utišení moře a příchod na oblacích svědčí o Ježíšově božství

STRUČNÉ SHRNUTÍ

Žalm 89,7–10 prohlašuje, že žádná nebeská bytost není rovna JHWH a že jedině JHWH vládne nad bouřením moře. V Novém zákoně nestojí Ježíš mezi nebeskými bytostmi. Andělé jej uctívají a doprovázejí při jeho návratu. Ježíš utišuje moře vlastním mocným slovem, stejně činí všechno, co činí Otec, dává život, soudí svět a přichází na oblacích v božské slávě. Tyto výpovědi nepředstavují Ježíše jako zvlášť vysokého tvora, nýbrž jej zahrnují do jedinečné identity a působení JHWH.

ÚSTŘEDNÍ TEZE

Ježíš není jedním z „božích synů“, který by byl JHWH výjimečně podobný. Je věčným Synem, který činí skutky JHWH, má slávu JHWH a přichází na oblacích jako božský Syn člověka.

Poznámka k překladu: Úplný český překlad dodaného německého zdroje. Biblické citace jsou přeloženy ze znění tohoto zdroje, nikoli doslovně převzaty z oficiálního českého překladu Bible. Číslování biblických míst odpovídá zdroji. Hebrejská typografie je normalizována bez změny znění. Argumenty, omezení a opakované závěry zdroje jsou zachovány; neproběhla samostatná teologická revize.

Obsah

Deset kroků argumentací

1. Argumentace Žalmu 89,7–10

2. Nikdo z nebeských bytostí není roven JHWH

3. Jedině JHWH ovládá bouření moře

4. Ježíš utišuje moře svým mocným slovem

5. Syn stejně činí všechno, co činí Otec

6. Ježíš přichází na oblacích

7. Ježíš přichází ve slávě svého Otce

8. Syn stojí nad anděly a přichází s nimi

9. Nutné trojiční rozlišení

10. Apologetická důkazní síla celkového obrazu

1. Argumentace Žalmu 89,7–10

Žalm 89 představuje JHWH uprostřed nebeského světa:

> Neboť kdo v oblacích se může srovnávat s HOSPODINEM? Kdo je HOSPODINU roven mezi božími syny? Bůh je obávaný v kruhu svatých, veliký a hrozný nade všemi, kteří jej obklopují. HOSPODINE, Bože zástupů! Kdo je silný jako ty, Jah? Tvá věrnost je kolem tebe. Ty ovládáš bouření moře, když se zvedají jeho vlny — ty je utišuješ.
>
> Žalm 89,7–10

Myšlenkový postup je jasný:

- Žádná bytost v nebi není srovnatelná s JHWH.
- Žádný „boží syn“ není roven JHWH.
- Nebeští svatí jej obklopují a mají před ním bázeň.
- Nikdo nemá moc jako JHWH.
- JHWH ovládá rozbouřené moře a utišuje jeho vlny.

Výpověď o moři proto není nesouvisející myšlenkou. Konkretizuje nesrovnatelnou moc JHWH. Bůh, jemuž není rovna žádná nebeská bytost, je tentýž Bůh, který svrchovanou autoritou ovládá nezkrotné přírodní síly.

> **IDENTITA A SKUTKY**
> Žalm 89 spojuje jedinečnou identitu JHWH s jeho jedinečnými skutky: nikdo není jako on, protože nikdo nevládne a nejedná jako on.

Právě proto se oddíl stává christologicky významným, jakmile Nový zákon připisuje Ježíšovi tytéž božské skutky a práva vlády.

2. Nikdo z nebeských bytostí není roven JHWH

Rétorická odpověď zní „Nikdo“

Otázky v Žalmu 89,7 nečekají hledání možné výjimky:

> Kdo je HOSPODINU roven mezi božími syny?

Očekávaná odpověď zní:

> Nikdo.

„Boží synové“, hebrejsky bene elim (בְּנֵי אֵלִים), jsou pravděpodobně nebeské bytosti. Následující výraz „kruh svatých“ potvrzuje tuto nebeskou scénu.

JHWH je těmito bytostmi obklopen, ale není jednou z nich. Není ani jen nejmocnějším členem téhož druhu. Mezi JHWH a nebeskými bytostmi není pouze rozdíl stupně, nýbrž zásadní rozdíl mezi svrchovaným Bohem a všemi jemu podřízenými bytostmi.

Ježíš nemůže být výjimkou uvnitř této třídy

Kdyby byl Ježíš pouze stvořenou nebeskou bytostí, spadal by pod zápor žalmu. Ani on by potom nebyl roven JHWH.

Žalm by nebylo možné jednoduše doplnit takto:

> Nikdo mezi božími syny není roven JHWH, kromě Ježíše.

Taková výjimka by odporovala rétorické neomezenosti výpovědi. Novozákonní řešení proto nespočívá v tom, že Ježíš bude nejvyšším členem stvořeného nebeského světa.

Ježíš je naopak zařazen na stranu Stvořitele:

- Andělé jej uctívají.
- Stvořil nebe a zemi.
- Má věčný trůn.
- Dává život.
- Soudí svět.
- Vládne nad mořem.
- Přichází na oblacích.
- Doprovázejí jej všichni andělé.
- Každé koleno se před ním skloní.

> **MIMO TŘÍDU STVOŘENÉHO**
> Ježíš není výjimkou ze žalmového „nikdo“. Vůbec nepatří do stvořené třídy, nad níž je toto „nikdo“ vysloveno.

3. Jedině JHWH ovládá bouření moře

Žalm 89 připisuje JHWH vládu, která se ve starozákonním zjevení opakovaně objevuje jako božský znak:

> Ty ovládáš bouření moře, když se zvedají jeho vlny — ty je utišuješ.
>
> Žalm 89,10

Moře v biblickém obrazu často představuje ztělesnění moci, kterou člověk nedokáže ovládat. Lidé se mohou pokoušet plout po moři, nemohou však jeho vlnám jednoduše přikázat, aby se utišily.

JHWH naproti tomu vládne nad mořem, protože je jeho stvořením:

> Neboť promluvil a povolal bouřlivý vítr, který vysoko zvedl jeho vlny. […] Proměnil bouři v ticho a vlny se utišily.
>
> Žalm 107,25.29

Také Jób popisuje tuto božskou svrchovanost:

> On sám roztahuje nebesa a kráčí po výšinách moře.
>
> Jób 9,8

Souvislost je rozhodující: utišení moře není pouze působivý zázrak mezi mnoha jinými. Ve Starém zákoně je skutkem, kterým se JHWH zjevuje jako Pán stvoření.

4. Ježíš utišuje moře svým mocným slovem

Na tomto starozákonním pozadí získávají zprávy o utišení bouře svůj plný význam.

Marek vypráví:

> A probudil se, pohrozil větru a řekl moři: Mlč, umlkni! A vítr se utišil a nastalo veliké ticho.
>
> Marek 4,39

Ježíš nejprve nežádá někoho vyššího, aby utišil moře. Staví se bouři s bezprostřední autoritou. Hrozí větru a vlnám a stvoření poslouchá jeho slovo.

Paralela se Žalmem 107 je zvlášť nápadná:

- V Žalmu 107 lidé na moři upadají do smrtelné úzkosti.
- Vlny se zvedají.
- Lidé volají k JHWH.
- JHWH utišuje bouři.
- Vlny se utišují.
- Lidé přicházejí k vytouženému cíli.

V evangeliích se děje totéž, ale v lodi je Ježíš. Učedníci se obracejí k němu a on vykonává skutek, který žalmy připisují JHWH.

Potom se ptají:

> Kdo to je, že ho poslouchá i vítr a moře?
>
> Marek 4,41

Tato otázka míří na Ježíšovu identitu. Správná odpověď vyplývá ze starozákonního pozadí:

> **SKUTEK JHWH**
> Ten, koho poslouchá vítr a moře, činí před jejich očima skutek JHWH.

Žalm 89 a Žalm 107 říkají, že JHWH utišuje vlny. Evangelia ukazují Ježíše, který vlnám přikazuje, a tím působí „veliké ticho“.

To neznamená, že každá osoba, skrze niž se děje zázrak, musí proto být Bohem. Proroci a apoštolové konali zázraky v Boží pravomoci. U Ježíše však vzniká širší vzorec:

- Jedná vlastní autoritou.
- Stvoření poslouchá jeho slovo.
- Odpouští hříchy.
- Dává život, komu chce.
- Přijímá tutéž čest jako Otec.
- Soudí celé lidstvo.
- Starozákonní texty o JHWH se vztahují na něj.

> **ZNAMENÍ BOŽSKÉ IDENTITY**
> Utišení moře není jediným důkazem jeho božství. V novozákonním celkovém obrazu je však zjevením jeho božské identity formou znamení.

5. Syn stejně činí všechno, co činí Otec

Jan 5 přináší teologické vysvětlení, proč může Ježíš vykonávat Boží skutky.

Ježíš říká:

> Amen, amen, pravím vám: Syn nemůže sám od sebe činit nic, než co vidí činit Otce; neboť co činí on, to stejně činí i Syn. Neboť Otec miluje Syna a ukazuje mu všechno, co sám činí.
>
> Jan 5,19–20

Tato výpověď se někdy chápe, jako by Ježíš omezoval vlastní autoritu či přiznával svou podřadnost jako tvor. Následující věta však takový výklad znemožňuje:

> Neboť co činí on, to stejně činí i Syn.

Ježíš neříká jen to, že občas koná podobné skutky jako Otec. Vyslovuje všeobsáhlé tvrzení:

- Cokoli činí Otec, činí i Syn.
- Syn to činí stejně, tedy v odpovídajícím božském působení.
- Otec ukazuje Synovi všechno, co činí.
- Synovo působení je dokonale spojeno s působením Otce.

Žádný běžný prorok by nemohl říci:

> Cokoli činí Bůh, to činím i já stejným způsobem.

Syn dává život, komu chce

Ježíš následně vysvětluje:

> Neboť jako Otec křísí mrtvé a oživuje, tak i Syn oživuje ty, které chce.
>
> Jan 5,21

Darování života je božský skutek. Pozoruhodné navíc je, že Ježíš neříká, že Syn dává život jen těm, které mu Otec v každém jednotlivém případě výslovně jmenuje. Syn oživuje ty, které chce.

Syn tedy má:

- Božskou životodárnou moc.
- Účinnou božskou vůli.
- Pravomoc nad životem a smrtí.
- Schopnost křísit mrtvé.

Syn vykonává božský soud

Ježíš dále říká:

> Neboť Otec nikoho nesoudí, ale všechen soud dal Synovi.
>
> Jan 5,22

Konečný soud nad všemi lidmi je ve Starém zákoně soudem JHWH. V Novém zákoně se tento univerzální soud předává Synovi.

Ježíš ihned jmenuje cíl:

> Aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce. Kdo nectí Syna, nectí Otce, který ho poslal.
>
> Jan 5,23

Ježíš nežádá jen jakoukoli přiměřenou úctu jako Mesiáš. Všichni mají ctít Syna tak, jako ctí Otce.

> **ÚCTA K SYNOVI**
> Kdo Synovi prokazuje nižší, pouze tvoru náležející čest, podle Ježíšovy vlastní výpovědi nectí ani Otce.

Jan 5 proto neukazuje soupeření Otce a Syna. Syn nejedná nezávisle ani jako druhý Bůh vedle Otce. Mezi nimi naopak existuje neoddělitelná jednota působení:

- Otec působí skrze Syna.
- Syn činí všechno, co činí Otec.
- Otec dává život.
- Syn dává život.
- Syn soudí z Otcova pověření a v jeho pravomoci.
- Otec a Syn mají být ctěni stejně.

Podřízenost vtěleného Syna v jeho poslání proto není podřadností podstaty. Popisuje osobní vztah a dějinněspásné poslání Syna, nikoli jeho příslušnost ke stvořenému světu.

6. Ježíš přichází na oblacích

Žalm 89,7 není přímou předpovědí

V Žalmu 89,7 stojí:

> Neboť kdo v oblacích se může srovnávat s HOSPODINEM?

Hebrejský výraz zde označuje nebe či oblast oblaků. Otázka smyslem zní: Kdo v nebeské oblasti by mohl být srovnáván s JHWH?

Verš ještě neříká výslovně, že JHWH „přichází na oblacích“. Proto se z této samotné formulace nemá vytvářet přímá mesiášská předpověď.

Přesto vzniká v kanonickém souhrnu pozoruhodné spojení: ten, který se v Novém zákoně objevuje na oblacích, není jednou z nebeských bytostí, nýbrž svrchovaným Synem člověka, jemuž musí skládat účty všechny národy.

Jízda na oblacích patří k sebepředstavení JHWH

Ve Starém zákoně se příchod či jízda na oblacích spojuje s JHWH:

> Zpívejte Bohu, hrajte jeho jménu! Připravte cestu tomu, který jede pouštěmi — Jah je jeho jméno.
>
> Žalm 68,5

> Který činí oblaky svým vozem, který se ubírá na křídlech větru.
>
> Žalm 104,3

> Hle, HOSPODIN jede na rychlém oblaku a přichází do Egypta.
>
> Izajáš 19,1

Oblaky jsou spojeny s Božím majestátem, přítomností, soudem a královskou vládou. Ve Starém zákoně proto příchod na oblacích není běžným způsobem pohybu nebeských tvorů. Patří k obraznému sebepředstavení JHWH jako božského Krále a Soudce.

Syn člověka v Danielovi 7

Daniel vidí:

> A hle, s nebeskými oblaky přicházel někdo jako syn člověka. Přišel k Věkovitému a byl před něj přiveden.
>
> Daniel 7,13

Tento Syn člověka přijímá:

- Vládu.
- Čest.
- Království.
- Službu všech národů, kmenů a jazyků.
- Věčnou a nepomíjející vládu.

Syn člověka je odlišen od „Věkovitého“. Přesto přichází na oblacích a přijímá univerzální věčnou vládu.

Daniel 7 tím již obsahuje základní strukturu, která je později rozvíjena trojičně:

- Osobní odlišnost.
- Božská vláda.
- Univerzální uctívání.
- Věčné království.

Ježíš si nárokuje tuto identitu

Ježíš vztahuje Daniela 7 výslovně na sebe:

> A uvidí Syna člověka přicházet na nebeských oblacích s velikou mocí a slávou.
>
> Matouš 24,30

Před veleradou prohlašuje:

> Od nynějška uvidíte Syna člověka sedět po pravici Moci a přicházet na nebeských oblacích.
>
> Matouš 26,64

Ježíš zde spojuje dva starozákonní texty:

- Žalm 110,1: Pán po Boží pravici.
- Daniel 7,13: Syn člověka na oblacích.

Nenárokuje si tím jen návrat někdy v budoucnosti jako lidský Mesiáš. Identifikuje se jako nebeský vládce, který má účast na Boží trůnní vládě a přichází k soudu.

Velekněžova reakce ukazuje, jak ohromný tento nárok byl. Trhá svůj oděv a vznáší obvinění z rouhání. Ježíšova slova nebyla chápána jako neškodné tvrzení, že je nějakým budoucím prorokem.

SVRCHOVANÝ PÁN

Ten, který přichází na oblacích, nestojí v „kruhu svatých“ jako jeden z mnoha. Objevuje se jako jejich svrchovaný Pán a Soudce světa.

7. Ježíš přichází ve slávě svého Otce

Ježíš říká:

> Neboť kdo se stydí za mne a za má slova v tomto cizoložném a hříšném pokolení, za toho se bude stydět i Syn člověka, až přijde ve slávě svého Otce se svatými anděly.
>
> Marek 8,38

Matouš obdobně formuluje:

> Neboť Syn člověka přijde ve slávě svého Otce se svými anděly a tehdy odplatí každému podle jeho jednání.
>
> Matouš 16,27

Spojuje se zde více božských znaků:

- Ježíš přichází v Otcově slávě.
- Andělé jsou označeni jako jeho andělé.
- Ježíš odplácí každému člověku podle jeho jednání.
- Tím vykonává univerzální božský soud.

„Sláva jeho Otce“ nesmí být izolovaně chápána, jako by Ježíš měl pouze cizí slávu zvnějšku propůjčenou. Jiné novozákonní texty výslovně mluví o jeho vlastní slávě.

Lukáš píše:

> Neboť kdo se stydí za mne a za má slova, za toho se bude stydět Syn člověka, až přijde ve své slávě a ve slávě Otce a svatých andělů.
>
> Lukáš 9,26

Ježíš tedy přichází:

- Ve své slávě.
- V Otcově slávě.
- Doprovázen svatými anděly.

Také v Matoušovi 25 mluví Ježíš o vlastní slávě:

> Až však Syn člověka přijde ve své slávě a všichni andělé s ním, tehdy usedne na svůj trůn slávy.
>
> Matouš 25,31

Syn má:

- Svou slávu.
- Svůj trůn.
- Své anděly.
- Pravomoc shromáždit všechny národy.
- Autoritu vyslovit konečný rozsudek.

K tomu přistupuje Ježíšova modlitba:

> A nyní mě, Otče, oslav u sebe samého slávou, kterou jsem měl u tebe, dříve než byl svět!
>
> Jan 17,5

Kristova sláva nezačala teprve vzkříšením. Syn ji měl u Otce, než svět existoval. Jeho návrat proto veřejně zjevuje slávu, která mu náležela již před stvořením.

> **VĚČNÁ SLÁVA**
> Ježíš při svém návratu nepřijímá božský jas poprvé. Zjevuje se naopak věčná sláva, kterou měl u Otce, dříve než byl svět.

8. Syn stojí nad anděly a přichází s nimi

Žalm 89 popisuje JHWH jako toho, který je obklopen nebeským shromážděním a stojí nad všemi nebeskými bytostmi:

> Bůh je obávaný v kruhu svatých, veliký a hrozný nade všemi, kteří jej obklopují.
> Žalm 89,8

V Novém zákoně se Ježíš objevuje v nápadně podobném svrchovaném postavení:

- Přichází se svatými anděly (Marek 8,38).
- Andělé jsou označeni jako jeho andělé (Matouš 13,41; 16,27).
- Doprovázejí jej všichni andělé při jeho návratu (Matouš 25,31).
- Posílá anděly shromáždit vyvolené (Matouš 24,31).
- Andělé jej uctívají (Židům 1,6).

Židům 1 výslovně vylučuje, že by Ježíš byl pouze nejvyšším andělem:

> Neboť kterému z andělů kdy řekl: Ty jsi můj Syn?
> Židům 1,5

O Synovi se naproti tomu říká:

> A všichni Boží andělé jej mají uctívat.
> Židům 1,6

> Tvůj trůn, Bože, je na věky věků.
> Židům 1,8

Na Syna se dále vztahují slova ze Žalmu 102, která v původní souvislosti oslovují JHWH jako Stvořitele:

> Ty, Pane, jsi na počátku založil zemi a nebesa jsou dílem tvých rukou.
> Židům 1,10

Vztah je jednoznačný:

- Ježíš nepatří k uctívajícím andělům.
- Andělé jej uctívají.
- Ježíš nepatří do stvořeného nebeského světa.
- Nebe a země jsou dílem jeho rukou.
- Ježíš není jedním ze „svatých“ kolem Božího trůnu.
- Sám sedí na trůnu a doprovázejí jej všichni andělé.

Výpovědi Žalmu 89 tím zůstávají plně zachovány. Nikdo ze stvořených nebeských bytostí není roven JHWH. Ježíš však není představen jako taková stvořená bytost.

9. Nutné trojiční rozlišení

Dosavadní výpovědi nesmějí být chápány modalisticky. Ježíš není Otec. Evangelia jasně rozlišují přicházejícího Syna a Otce, jehož slávu Syn má.

Současně tato osobní odlišnost neznamená odlišnost podstaty.

Trojičně je třeba říci:

- Otec je JHWH.
- Syn je JHWH.
- Duch svatý je JHWH.
- Syn není Otec.
- Duch svatý není Otec ani Syn.
- Přesto existuje jen jeden Bůh.

Ježíš nejedná jako druhý Bůh nezávislý na Otci. Jan 5 ukazuje právě dokonalou jednotu jejich působení:

> Co činí on, to stejně činí i Syn.

Výpověď „Syn nemůže sám od sebe činit nic“ proto neznamená bezmoc tvora. Popisuje naopak nemožnost činnosti oddělené od Otce či odporující Otci. Otec a Syn působí neoddělitelně v dokonalé jednotě.

Syn nikdy nečiní nic proti Otci, nezávisle na Otci nebo odtrženě od Otce. Přesto všechno, co činí Otec, činí stejně Syn.

> **NEODDĚLITELNÉ BOŽSKÉ PŮSOBENÍ**
> Synova neschopnost jednat nezávisle na Otci není slabostí tvora, nýbrž výrazem neoddělitelné jednoty božského působení.

10. Apologetická důkazní síla celkového obrazu

Žádný z probíraných textů nemá být uměle přetěžován:

- Žalm 89,7 sám o sobě není přímým důkazovým textem Ježíšova božství.
- Formulace „v oblacích“ tam ještě výslovně neříká, že někdo přichází na oblacích.
- Ne každý zázrak automaticky dokazuje božství svého vykonavatele.
- Otcovu slávu by bylo možné izolovaně chápat jako propůjčenou mesiášskou slávu.

Síla argumentace však spočívá v kumulativním celkovém obrazu. Stejné znaky, kterými Starý zákon odlišuje JHWH od všech tvorů, připisuje Nový zákon Ježíšovi.

Žalm 89 a další texty o JHWH	Ježíš v Novém zákoně
Nikdo z nebeských bytostí není roven JHWH.	Ježíš stojí kategoriálně nad všemi anděly.
Nebeští svatí obklopují JHWH.	Ježíš přichází se všemi svatými anděly.
JHWH utišuje mořské vlny.	Ježíš hrozí bouři a utišuje vlny.

Žalm 89 a další texty o JHWH	Ježíš v Novém zákoně
JHWH jede na oblacích.	Ježíš přichází na nebeských oblacích.
JHWH soudí svět.	Syn vykonává veškerý soud.
JHWH dává život.	Syn oživuje ty, které chce.
JHWH má věčnou slávu.	Ježíš měl slávu u Otce před stvořením světa.
JHWH náleží božská čest.	Všichni mají ctít Syna, jako ctí Otce.
Nebeské bytosti slouží JHWH.	Andělé uctívají Ježíše a jsou jím vysíláni.

Každá jednotlivá linie posiluje ostatní. Utišení moře proto není pouze přírodní zázrak. Příchod na oblacích není jen majestátní cestopisný popis. Andělský doprovod není pouze slavnostní dekorace. Soud není jen delegovaný správní úkol.

Společně tyto výpovědi ukazují, že Ježíš jedná uvnitř božské identity JHWH.

Rozhodující alternativa

Kdyby byl Ježíš stvořenou nebeskou bytostí, vznikala by neřešitelná napětí:

- Jak může tvor činit všechno, co činí Otec?
- Jak může tvor dávat život, komu chce?
- Jak může tvor požadovat tutéž čest jako Otec?
- Jak může tvor soudit celé lidstvo?
- Jak může tvor vysílat anděly jako „své anděly“?
- Jak může tvor nárokovat slávu, kterou měl u Otce před stvořením světa?
- Jak může tvor vykonávat starozákonní skutky JHWH?
- Jak může tvor přijímat uctívání všech andělů?

Kategorie zvlášť vznešeného tvora k vysvětlení těchto výpovědí nestačí.

> **ALTERNATIVA**
> Buď Ježíš patří do stvořeného nebeského světa a není roven JHWH, nebo jako věčný Syn patří k jedinečné identitě Stvořitele. Nový zákon se jednoznačně rozhoduje pro druhou možnost.

Závěr

Žalm 89,7–10 prohlašuje, že nikdo z nebeských bytostí není roven JHWH. Jedině JHWH stojí nesrovnatelně nad nebeským kruhem svatých a ovládá bouření moře.

Nový zákon nepředstavuje Ježíše jako výjimku uvnitř stvořeného nebeského světa. Ukazuje naopak:

- Ježíš utišuje vlny svým mocným slovem.
- Stejně činí všechno, co činí Otec.
- Dává život, komu chce.
- Všichni jej mají ctít, jako ctí Otce.
- Přichází jako Syn člověka na oblacích.
- Má slávu, kterou měl u Otce před stvořením světa.
- Všichni svatí andělé jej doprovázejí a uctívají.
- Sedí na svém trůnu a soudí všechny národy.

Proto by se nemělo říkat, že Ježíš je jiný bůh nebo zvlášť vysoký „boží syn“, který by byl srovnatelný s JHWH.

Přesnější je:

> **PŘESNÝ ZÁVĚR**
> Ježíš Kristus není Otec. Jako věčný Syn však plně patří k jedinečné božské identitě jediného JHWH. Činí skutky JHWH, má slávu JHWH a přichází na oblacích jako božský Syn člověka, doprovázen nebeskými zástupy.

Žalmové „nikdo“ zůstává neomezeně zachováno. Ježíšovo božství mu neodporuje. Ukazuje, že Ježíš nikdy nepatřil mezi stvořené bytosti, s nimiž je tam JHWH srovnáván.